

РОЗДІЛ 3.

ЛІНГВІСТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СУГЕСТІЙНИХ ДИСКУРСІВ

УДК 81'373.612.2+351.9

С. А. Бронікова

*д-р наук з держ. упр., проф.,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
професор кафедри «Школа охорони здоров'я»*

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МЕТАФОРИ

У статті окреслено прагматику метафори в науковому дискурсі на прикладі термінопоняття *механізм*; розкрито потенціал метафори в публічному дискурсі на прикладі метафори *дзеркала заднього виду*; висвітлено сутність метафори як нейролінгвістичної практики управлінського консалтингу.

Ключові слова: метафора, наукова терміносистема, публічний дискурс, управлінський консалтинг.

Як **об'єкт дослідження** метафора не втрачає своєї актуальності, зокрема через свої полівалентні властивості. **Предметом** нашого зацікавлення стала прагматика метафори, її поліфункціональність у різних сферах. Досягненню **мети дослідження** – виявити функціональний потенціал метафори – сприятимуть конкретні **завдання**: 1) виокремити можливості та обмеження метафори в науковому дискурсі на прикладі метафори *механізм державного управління*; 2) розкрити потенціал метафори як засобу формування громадської думки на прикладі метафори *дзеркала заднього виду*; 3) висвітлити теоретичну та практичну цінність застосування метафори як технології в управлінській консалтинговій діяльності.

У сучасній науковій парадигмі розглядають метафору як основну ментальну операцію, як спосіб пізнання, структурування і пояснення світу. Людина не тільки виражає свої думки за допомогою метафор, але й мислить метафорами, створює, моделює за їхньою допомогою той світ, у якому живе. Для позначення такого моделювання фахівці використовують терміни «архетип» або «метафоричний архетип» (Панченко А. М., Смирнов І. П., Юнг К. Г.), «ментальна модель» (Джонсон-Лерд П. Н.), «метафорична модель» (Баранов А. Н.), «парадигма образів» (Павлович Н. В.), «поетична формула» (Кузьміна Н. А., Чудінов А. П.), «метафоричне поле» (Склярєвська Г. Н.) та ін. Усі ці терміни мають різну внутрішню форму й акцентують на власне лінгвістичному, психологічному або когнітивному

аспектах зазначеного явища, відображають традиції різних наукових шкіл і напрямів.

Метафору вивчають й у межах дискурс-аналізу, скерованого, зокрема, на «розуміння й пояснення соціальних проблем міждисциплінарного характеру» [5, с. 108]; кризових комунікацій та впливового потенціалу метафорики в політичному дискурсі (див. праці Х. де Ландтсхеер, Д. Фертессен); у площині лінгвокультурології, оскільки «найфундаментальніші культурні цінності узгоджені з метафоричною структурою основних понять даної культури» [13, с. 404]; у межах психологічних та нейрологічних наук, де розрізняють так звані ізометричні метафори – невеличкі історії, в яких простежується та сама проблема, що й у слухача.

Науковий дискурс характеризується відсутністю емоційно-експресивної лексики в писемних текстах та формально-логічним способом викладу матеріалу, що знаходить своє відображення в системі мовних засобів. Тому наукову мову вважають формалізованою й більш точною, кожне поняття якої повинне мати максимально однозначне тлумачення. Проте фундаментальні для різних галузей поняття мають розгалужену значеннєву амплітуду. Наприклад, попри те, що *механізм* є центральним твірним поняттям теорії державного управління, термін має низку різноманітних визначень, серед яких механізм державного управління – це *практичні засоби, важелі, стимули, система елементів, система певних взаємодіючих ланок, система органів державної влади, сукупність засобів, складова системи управління, організація практичного здійснення державного управління, інструмент, державна організація, суспільна форма руху* тощо [2, с. 26-27].

У тлумачному словнику української мови слово *механізм* позначає: «1. Пристрій, що передає або перетворює рух. // Те саме, що машина... 2. перен. Внутрішня будова, система чого-небудь. 3. Метод, спосіб... 4. Сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та ін. явище» [4, с. 665], у межах якої актуальним для державного управління є саме переносне, метафоричне значення лексеми (значення 2). На перший погляд, метафора як яскравий мовний засіб вираження схожості, подібності, не може й не повинна функціонувати в чіткому й доказовому світі науки, проте саме метафора є специфічним способом пізнання, без якого не обходиться жодне наукове відкриття й без якого взагалі неможливі когнітивні процеси, де мовна метафора виступає «лише як поверхнєве відображення концептуальних метафор, закладених у понятійній системі людини та структуруючих її сприйняття, мислення й діяльність» [3, с. 23].

Серед причин розмаїття тлумачень термінопоняття *механізму* державного управління, щонайперше, виокремлюємо його механістичну метафорику, яка, на думку дослідників, узагалі часто «дозволяє виявити нерозробленість чи непрозорість предмета обговорення» [1, с. 10] і часто призводить до двоїстого осмислення ролі людської особистості в суспільстві [18]. Сприймане в такому разі усвідомлюється як автоматизований апарат, а

його соціальні інститути – як агрегат соціального цілого, що поглинає людину як таку [12, с. 316]. Останній фактор істотно вплинув на функціонування термінопоняття.

Акцентуючи на наслідках функціонування, механістичну метафору називають «машиною для вироблення грошей» [19]. Норми та ідеали техніки (серійність результатів, можливість «штампувати» ті самі деталі, призначені для виконання тих самих функцій) впливають і на форми міжлюдського спілкування, спричиняючи наскрізну негативацію його значеннєвих характеристик, а також, на думку дослідників, імпліковано виявляють думки суспільства про загальну передбачуваність, визначеність і наскрізну механістичність сучасної політики [20], втілюваної зокрема у фреймах «держава (та її складники) – механізм» (як правило, неефективний, бюрократичний, безжальний, поганий – С. Б.); «керування державою як механізмом», що, знов-таки, як правило, використовує «брудні технології», є бездушним, таким, що нехтує окремою особистістю; «людина – механізм», сприймана лише як позбавлений всього індивідуального, неповторного технічний засіб виконання настанов держави.

З іншого боку, представляючи предмети і явища довкілля у вигляді пасивного об'єкта, на який скеровано людські зусилля, «машинна метафора» виявляє свої сутнісні можливості, що оптимізують і максимально організують здійснювані людиною дії, її інтелектуальні потенції, сприяючи економії часу та енергії, витраченим на досягнення поставленої мети, що й визначає актуальність її функціонування у межах багатьох термінних сполук узагалі і в межах державного управління – зокрема, де це поняття сприймається «не як машина, що чекає запуску або знаходиться в роботі, а організаційна система, яка реалізується в ході державноуправлінського впливу» [10, с. 74].

Відзначимо узагальнюючи, що поняття *механізм* у процесі розвитку в соціальних науках зазнало історичних змін свого первинного значення і набуло широкого спектру нових значень: від повної відсутності врахування «людського фактору» у процесі організації управління до алгоритму і процедури реалізації управлінських впливів у межах організаційної ієрархії [11, с. 5].

Аналіз метафоричних образів сучасного публічного дискурсу – це спосіб вивчення ментальних процесів та осягнення індивідуальної, групової (партійної, класової тощо) і національної самосвідомості. Відповідно в комунікативній діяльності метафора важливий засіб впливу на інтелект, почуття і волю адресата, що розширює коло наукових експериментів та практико-орієнтованих досліджень. Так, прагнення науковців осягнути сучасні соціальні проблеми активізували експериментальні підходи аналізу культурних процесів, зокрема в межах генетико-популяційної парадигми. Цілеспрямовано вивчаючи соціальну реальність через біологічну призму генетики й вірусології англійський етолог і еволюційний біолог Р.Докінз за аналогією до терміну *ген* вводить термін *мем*. «Коли ви висаджуєте в мій розум якийсь плідний мем, то буквально заражаєте мій мозок паразитом,

перетворюючи його на транспортний засіб для поширення мему тим самим способом, завдяки якому вірус може паразитувати на генетичному механізмі клітини господаря» [6, с. 293]. Відповідно до цієї позиції, більші чи менші одиниці культурної інформації – меми, здатні до реплікації та розповсюдження *вступають у боротьбу* один із одним за реалізацію цієї можливості, захоплюючи людську свідомість як *середовище для власного виживання*. Носій такого *вірусу свідомості* заражає інших, у результаті чого виникає *масове інфікування*.

Поки науковці полемізують про те, яка евристична цінність такого підходу, прагматичне бізнес-середовище уже отримує певний результат, помічаємо широке застосування метафоричних моделей мему в публічному дискурсі, зокрема для впливу на суспільну думку.

Очевидно, що акт метафоричної творчості завжди цілеспрямований, і науковці це теж доводять. По-перше, в метафорах містяться прагматичні програми, які «рекомендують» адресату деякі зміни програми поведінки (П. Маранда). По-друге, «... якщо ми праві, припускаючи, що наша концептуальна система переважно метафорична, тоді наш образ думок, переживання й повсякденні дії ймовірно визначаються метафорою» (Дж. Лакофф). По-третє, «прагматика в свою чергу породжує метафори. Метафори мають справу з прагматичним програмуванням, оскільки, кажучи метафорично, горнилом для метафори є прагматика. І навпаки, метафори мають зворотний зв'язок з прагматикою ... Метафора імплікує дію» (Дж. Лакофф). По-четверте, ми повинні приділяти більше уваги механізмам метафоричного мислення... , тому що метафори... здатні вбивати (А. Чудинов).

Досліджуючи когнітивно-комунікативний феномен мему виявляємо не лише його метафоричну природу, виокремлює мем його *вірусність*, яка в сучасній цифровій реальності уможливорює миттєве зараження й потужний вплив на будь-які соціальні системи, що підсилює інтерес його використання в публічному управлінні. Принципова характеристика мему в тому, що він є високо чутливим до мінливої природи соціальної реальності (вірулентний), видозмінюється, оскільки сам є частиною цієї реальності. Мем має можливість задавати певний порядок осмислення та надавати узгодженості дії, а також змінювати цей порядок і узгодженість, коли практичний досвід і його осмислення змінюються.

Меми легко сприймаються мозаїчно сформованою свідомістю, адже самі є частиною цієї мозаїки. Допомагають *зорієнтуватися* у потоці інформації, привертають увагу до певних подій, виокремлюючи їх із потоку. Зміст, доданий мемом до інтерпретації події, акцентуючи на потрібному аспекті, скеровує сприйняття людини на єдиноможливій версії опису ситуації. Меми, з чіткою ідеєю, закріплюють отримане повідомлення в свідомості індивіда краще, ніж інформація з офіційних джерел, що нагадує принцип сприйняття пліток, які серйозно не сприймають, але довіряють більше.

Зароджуючись у вільному комунікативному просторі, *успішний* мем проникає й облаштовується в мові, швидко пересувається в блогосфері. Такий мем перетворюється в інформаційний вірус і в мережі вільного самовираження завдяки власній привабливості (гравітації) забезпечує мільйонне відтворення «чужої» інформації як «своїї».

Кожен мем високого рівня гравітації містить переконання (вірування) й претендує на винятковість, на єдине правильне розуміння історії (ситуації, події тощо). Звідси – неunikний конфлікт мемів, який перетворюється на конфлікт свідомостей і пам'ятей представників різних народів, поколінь, соціальних прошарків.

Мем виявляє й формує глибинні образи мислення, впливає на вибір людини, зумовлює й обґрунтовує його, тобто визначає, що людина вибирає, і як саме приймає рішення. Мем робить зрозумілим і легітимізує логіку рішень індивіда в межах певного історичного контексту. Як елемент соціального дискурсу мем має розмаїття форм і стилю. Базуючись на культурній феноменології, мем опосередковує й формує інформаційний простір, а реальний простір впливає на становлення та застосування мему. При цьому дія мему залежить від характеру його застосування учасниками, їхньої позиції та цілей.

Так, метафора «дзеркала заднього виду», що стає мемом, здатна повному структурувати уявлення про проблематику суспільного розвитку в Україні. *Реплікація* мему *дзеркало заднього виду* має свого автора (М. Маклюен) і майже півстолітню історію. Автор аналогії закликав «зробити ривок» у напрямку усвідомлення соціальної реальності хоча б із міркувань власного виживання: глобальні зміни відбуваються занадто швидко і потребують інструментів адекватного розуміння щонайширшим суспільним колом заради попередження про небезпеку наступу небажаного майбутнього.

Мем *дзеркала заднього виду*, зміщуючи фокус суспільної полеміки з історичного контексту на футуристичний, впливає на суспільну думку. Україна разом з іншими державами рухається на сучасній технологічній швидкості й затримувати надовго погляд у *дзеркалі заднього виду* на тому, що залишилося позаду, на минулому є великою небезпекою. Ми занадто часто повертаємося до питань, як було, чому так вийшло, як це виправити. Забуваючи, що авто летить зі смертельною швидкістю, ми лише спорадично *підглядаємо* вперед. Така розвернутість назад, зосередженість на тому, чого вже немає, дуже відволікає від уважного сфокусованого погляду в майбутнє, щонайменше на сьогоднішній день – *під колеса*. Не дивлячись уперед, не плануючи поворот, не прогножуючи, як може змінюватися шлях, ми підсилюємо ризики невизначеності й непередбачуваності.

До того ж місце знаходження на шляху прогресу носить об'єктивний характер і напрям нашого руху детермінований часом і простором, а думки про те, що залишається позаду можуть кардинально відрізнятись у різних спостерігачів. В очах тих, хто сидить у транспортному засобі, виринають шматки вчорашньої реальності, тим самим викликаючи різні реакції, аж до

рефлекторних. Починається дискусія, яка теж потрібна, але вона відволікає від цілеспрямованого просування вперед. Помилитися в описі минулого не так небезпечно, як помилка у визначенні кроків до бажаного спільного майбутнього. І на шляху до нього є потенціал для знаходження місць дотику. А в незмінному минулому, з безліччю віками накопичених протиріч, дійти згоди, довкола яких не вдалося навіть сучасникам тих подій. Це, зокрема, унеможлиблює, щонайменше робить проблематичною узгоджену спільну діяльність сьогодні, розпалює ворожнечу, знеструмлює, є деструкцією щодо буття тут і зараз. Спільнотам треба рухатись, планувати, будувати разом, але набута антипатія, спричинена інтерпретаціями миттєвостей із «дзеркала заднього виду», знижує ефективність спільної діяльності. Руйнує стосунки між людьми і навіть кордони держави.

Отже, дослідження мему як способу семантичної організації повідомлення свідчить про інтенсивні процеси в сучасному публічноуправлінському дискурсі, пов'язані зі звуженням смислової сфери публічного тексту, його атомізацію, фрагментацією, скерованістю на одновимірність, що робить мем потужним інструментом впливу на суспільну думку.

Функціональний потенціал метафори виявляємо і в управлінському консалтингу, де метафору розглядають як практику самотрансформації та латентної, уприродненої сугестії, бо люди позитивніше реагують на м'який вплив метафори, ніж на прямі інструкції.

Дієвість метафори обумовлена когнітивними процесами, пов'язаними, по-перше, з екстраполяцією прихованих смислів. Суть цього механізму полягає в тому, що, володіючи «властивістю заломлювання», метафоричний образ дає змогу виявити новий смисл у звичайних речах і перенести його за межі сфери-донора. За рахунок того, що в метафоричному образі, крім власне нього, є й ще «щось» приховане, безпосередньо не виявлене, в слухача (реципієнта) виникає можливість актуалізувати той зміст, що відповідає саме його світорозумінню й баченню своїх проблем. Образно кажучи, метафора – це чарівна скринька, де кожний знаходить той скарб, який саме він здатний там знайти.

По-друге, когнітивна потужність метафори активізує творчі ресурси уяви. Так, мова метафор як одна з універсальних мов людського спілкування й один із найважливіших засобів мистецтва забезпечує позитивну динаміку творчого потенціалу суб'єктів у процесі спільної активності.

По-третє, метафора виконує когнітивну роль семантичного опосередкування, бо саме вона стає сполучною ланкою між семантичними просторами консультанта й слухача (керівника й підлеглого), що максималізує не лише власне розуміння, а й взаємопроникнення в систему глибинних смислів, які складно вербалізуються.

По-четверте, саме метафора здатна до потужної актуалізації архетипів через активацію глибинних механізмів несвідомого.

По-п'яте, метафора пов'язана і з процесами фасілітації, у межах яких метафорична вербалізація полегшує усвідомлення системи відносин між

суб'єктами й знижує вплив негативних емоцій у випадку отримання небажаної для суб'єкта інформації. Можна сказати, що метафори діють набагато м'якше й делікатніше, ніж багато інших засобів психологічного впливу. Отже, технологічність метафори визначає той факт, що «...вона алгоритмізує діяльність (зокрема розумову) і тому може бути багаторазово використаною, тиражованою для низки подібних завдань [2, с. 111].

Метафори активно використовують (групове та індивідуальне консультування, міжособистісне спілкуванні, ЗМК тощо) для введення необхідних змін у когнітивні структури особистості та соціальних груп, адже після прослуховування підготовленої метафори висновок робить сам слухач і вважає його результатом власних інтерпретацій почутого. Поради ж, рекомендації, настанови не мають такого ефекту, не стають суб'єктивним стимулом до дії через наявність прямого зовнішнього «тиску» на свідомість. Щонайкраще уяскравлює цю думку метафора «Правда і Притча» [14, с. 302].

Зміст наведеної притчі на перший погляд лежить на поверхні, в ній йдеться про сприйняття об'єктивних реалій (*гола правда*), що не відповідають очікуванням людини і сприймаються як небажані. Вигідні *прикраси* змінюють сприйняття реальності. Така інтерпретація рольової моделі притчі не єдина, адже ця мудрість має багаторівневу систему знань, зокрема можна говорити про красивий одяг Притчі, одягнутий Правдою, як про символічний ресурс входу до суб'єктивної реальності слухача, у межах якої знаходяться можливості для розуміння (інтерпретації) об'єктивності (правди). До того ж, «розшифровка змісту й символіки притчі у великій мірі залежить від культурного рівня реципієнта» [14, с. 4], що й об'єктивує оптимальний власне для нього вибір повідкової реакції.

Фахівці НЛП розрізняють і так звані ізометричні метафори – невеличкі історії, в яких простежується та сама проблема, що й у слухача. Щоб створити ізометричну метафору, Дж.О'Конор пропонує: а) ідентифікувати проблему; б) ідентифікувати бажаний стан; в) визначити співвіднесеність між елементами історії; г) розглянути ситуацію з іншого боку [15, с. 309-311]. Дослідники вважають, що на ефективність такої метафори впливає використання не цифрових, а сенсорних предикатів, застосування прийому *саспенсу* (напруженого очікування), ототожнення реципієнта з героєм метафори, неочікуваний висновок розповіді [там само]. За умови ж попередньо встановленого рапорту, конгруентної поведінки консультанта, вплив на слухача підсилюється, оскільки усунуто бар'єри сприйняття, а засвоєння тексту є безпосереднім, звільненим від певних стереотипів, шаблонного мислення й формальної логіки, що максимально посилює сугестивний ефект повідомлення.

Як доводять наші попередні дослідження [2, с. 192], щонайкраще слухачі сприймають, звичайно, метафору гумористичного характеру. Працюючи в часто напруженому комунікативному середовищі, управлінці, за результатами нашого дослідження, високо оцінюють роль саме такої комунікативної технології, адже «позитивна емоція, що супроводжує гумор, заміщує відчуття тривоги і гніву, даючи змогу управлінцеві ширше і

гнучкіше мислити, передбачати і творчо вирішувати проблеми, сприяє ефективній організації та інтеграції пам'яті» [там само].

Цільове призначення застосування метафор Н. Оуен у своїй праці «Магічні метафори» обґрунтовує в 58 пунктах [16, с. 22–26], з яких найрелевантнішими в управлінському консалтингу є насамперед метафори, використовувані «... для зміни стану, настрою чи рівня енергії людини/людей,... для зміни неприпустимої поведінки,... для зміни чи закріплення існуючого погляду на світ,... для розвитку навичок самопрезентації і публічного виступу,... для надійного запам'ятовування,... для відкриття нових можливостей і значень,... для переформулювання проблеми...» тощо. Т. Ковалевська описує метафору як методику конструювання емпатичних моделей комунікативної взаємодії [9].

Стимулюючи когнітивні процеси, метафори забезпечують оперативне мислення та пізнання світу, зокрема чуттєве (емоційний інтелект). Впливаючи на мотивацію й мотиви метафора допомагає зовнішнім факторам «трансформуватись у внутрішні» [7, с. 68], адже мотивована поведінка – це завжди результат вибору, а не механічний наслідок зовнішнього тиску.

Усталене переконання про світ, власне про себе, виникає в значимому для людини досвіді, така настанова «просякнута» емоціями, що забезпечують стійку схильність до однозначної реакції та скеровує відповідні комунікативні стратегії й тактики. Її порівнюють із кольоровим фільтром у кінопроекторі, де позитивні настанови створюють світлу картину світу, негативні ж – похмуру, затемнену, де іррадіація негативу набагато сильніша й триваліша від позитивних настанов.

Серед деструктивних настанов державного службовця виокремлюємо знецінювання самого себе та недовіру до людей. Відомо, що будь-яка успішна цивілізація базується на вірі в себе, в людей, у спільно побудовані інститути. Сутність соціально-економічного прогресу, за Ф. Фукуямою, міститься в глибинах людської природи, тому успіх самореалізації конкретного суспільства залежить не від ринкових принципів і не від наслідування традицій, а насамперед від рівня довіри в суспільстві [17]. Така ж настанова, як недооцінка себе, т. зв. меншовартість, виявляється в непевності, невдоволенні собою, що свідчить про нереалізовану потребу у визнанні. Інший варіант цієї настанови – «Я – гарний, а інші – погані» – реалізується в схильності до перманентної конфліктності, що також не може бути умовою згуртованості в колективі. Доречною тут може бути біблійна метафора: *Дивиться мирянин, що закінчилися дві пари сліду, й обвинувачує Господа: «Подивись, Ти був поряд, а потім кинув мене у найскрутнішу хвилину. Бачиш там лише мій слід відбито, Тебе й близько немає». «Е-е, чоловіче», – відповідає Всевишній, – придивись і ти помітиш, що то мій слід. У скрутну хвилину я взяв тебе на руки».*

Деструктивні ознаки сучасного державного службовця в певний спосіб пов'язані з глибинними кореляціями з архетипами соціуму, до якого уналежнюють консерватизм, локально-темпоральну вісь існування «тут» і «тепер», ексекутивність психокультури, наслідком якої зокрема є певний

соціальний інфантилізм (див. праці В. Липинського), інтравертованість, толерантність, аполітичність тощо. Проте системотвірними ознаками української ментальності вважають інтроверсивність вищих психічних функцій, кордоцентричну орієнтацію в аксіосистемі, анархічний індивідуалізм з партикулярним прагненням до особистої свободи та домінування емоційного складника [8, с. 11], де основним ментальним концентром визнано емоційність та індивідуалізм, які самі по собі можуть продукувати конфліктогенні стани особистості, активовані й низкою екзогенних факторів.

Отже, емоційно насичені неконструктивні настанови – це глибинні джерела неадекватного ставлення до себе й інших, що спричиняє негативне сприйняття ситуації й спонукає людину до неконструктивних поведінкових дій. Такі переконання в сучасних стресових умовах посилюють тривожність в колективі / суспільстві і мають масовий характер, акцентуючи на нагальній необхідності корегувальних заходів, які скеровуватимуться на особистісне самовдосконалення, саморозвиток найперше представників державного управління.

Такий підхід є актуальним і в сегменті вміння управлінця протистояти впливу зовнішніх негативів, тобто спроможності зберігати внутрішню психологічну гомеостатику, внутрішню екологію, а й у низці інших соціальних завдань цієї сфери, насамперед пов'язаних з іншим боком особистісного функціонування – фізичним здоров'ям особистості, що, на глибоке переконання дослідників, також часто вимагає корекції психоструктурного комплексу, зміни мотиваційних параметрів, інтенційних перспектив тощо. Розв'язання широкого спектру професійних проблем службовця максимально сприяє особистісній реалізації фахівця. Усвідомлення суб'єктом управління наявності таких об'єктів управління як власні процеси мислення, емоційне налаштування, комунікація, по-перше, уможливорює розтотожнення себе з цими процесами, сприяючи контролю над ними, по-друге, підвищує відповідальність за вибір адекватного рішення, ефективної комунікативної поведінки тощо. Державні службовці, маючи навички самопізнання, самоконтролю відкривають доступ до внутрішніх ресурсів, володіють відновлювальними техніками, арсеналом індивідуальних способів регуляції емоційного й фізичного стану, що максимально сприяє оптимізації їх професійної діяльності.

Отже, пропоноване дослідження функціональності метафори не вичерпує її потенціал. Узагальнюючи зазначимо, що метафора метафорика наукового дискурсу істотно впливає на різновекторність дефінувань. Активне використання машинної метафори в теоретичній площині державного управління зумовлене спектральною динамікою поняття *механізм*, семантичні акценти якого концентруються на сутнісних можливостях оптимізації й максимальної організації здійснюваної дії, сприяючи економії часу та енергії, витрачених на досягнення поставленої мети.

Мережева структура публічного дискурсу, інтерактивність, свобода вибору джерел інформації створюють нові умови для зміни механізму передачі ідей, який тепер залежить від безпосередньої участі кожного

користувача. Меми формують інформаційний простір, а разом і світосприйняття людини, її самоусвідомлення як громадянина країни, як частини спільноти. Конструювання мемів великої гравітаційності, здатні змінювати суспільну думку, об'єднувати українців довкола стратегічних цілей, формувати спільну картину світу.

Проаналізувавши метафору як нейролінгвістичну практику, відзначаємо її технологічну дієвість, скеровану на активізацію комплексу когнітивних процесів, зокрема сприйняття і запам'ятовування нової інформації; стимулювання динамічного мислення, гнучкість якого оптимізує пошук вибору і прийняття управлінського рішення; розвиток чуттєвого пізнання професійної реальності (емоційний інтелект), що уможливорює особистісне програмування як раціонального, так і емоційного стану, увиразнюючи застосування метафори у складному й мінливому комунікативному просторі професійної діяльності управлінця.

Перспективи дослідження метафори на рівні розумових актів визначають когнітивну парадигму аналізу метафори. З розвитком інших підходів, стимульованих функціональною й прикладною лінгвістикою, дискурсивним аналізом, виявляємо той факт, що науково-когнітивний підхід є в тій чи іншій мірі обмеженим, не враховує всі важливі аспекти, пов'язані із творенням і функціонуванням метафори. Прагматичний аспект цілеспрямованого використання/створення метафори (мему) у соціальному, політичному, управлінському та інших дискурсах – один із конструктивних напрямів подальшого розвитку теорії метафори.

Література

1. Баранов А. Н., Казакевич Е. Г. Парламентские дебаты: традиции и новации. Советский политический язык: от ритуала к метафоре. Москва : Знание, 1991. 63 с.
2. Бронікова С. А. Соціокомунікативний механізм державного управління: теорія і практика моделювання : [монографія]. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2010. 346 с.
3. Будаев Э. В., Чудинов А. П. Современная политическая лингвистика [текст]. Екатеринбург : Изд-во Екатеринбургского ун-та, 2006. 260 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. 1736 с.
5. Водак Р. Язык. Дискурс. Политика / пер. с англ. и нем. Волгоград : Перемена, 1997. 139 с.
6. Докінз Р. Егоїстичний ген. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2020. 544с.
7. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург : Питер, 2000. 502 с.
8. Киричук О. В. Ментальність: сутність, функції, генеза. *Духовність. Ментальність. Саморозвиток особистості*. Київ-Луцьк, 1994. Ч.1. С. 11.

9. Ковалевська Т. Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування : монографія. Вид. 2-е випр. і доп. Одеса : Астропринт, 2008. 324 с.

10. Комар Ю. М. Теоретико-методологічні підходи до формування інноваційних механізмів системи державного управління підготовкою студентів-управлінців. *Освіта і управління*. Т. 10. Ч. 2. 2007. С. 73-78.

11. Кривенко І. Є. «Механізм» як категорія і його сутність у процесі державного управління. *Актуальні проблеми державного управління*: зб. наук. праць ОРІДУ. Вип. 1 (25). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2006. 330 с.

12. Курбатов В. И., Курбатова О. В. Социальное проектирование. Ростов-на-Дону. : Феникс, 2001. 416 с.

13. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем. *Теория метафоры*. Москва: Прогресс, 1990. С. 387-415.

14. Притчи человечества / Сост. В. В. Лавский. Минск: УП «Звезды гор», 2004. 608 с.

15. О'Конор Дж. НЛП : Практическое руководство для достижения желаемых результатов. Москва : ФАИР-ПРЕСС, 2004. 448 с.

16. Оуэн Н. Магические метафоры. 77 историй для учителей, терапевтов и думающих людей / пер. с англ. Е. Рачковой. Москва : Эксмо, 2002. 320 с.

17. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию : пер. с англ. Москва : АСТ : АСТ МОСКВА, 2008. 730 с.

18. Чудинов А. П. Россия в метафорическом зеркале: когнитивное исследование политической метафоры (1991-2000). Екатеринбург, 2001. 238 с.

19. Senge P. The Fifth Discipline. Kharkov, Composed by Max Vasilyev, 2006. 386 p.

20. Ezrahi Y. The theatrics and mechanics of action: the theater and the machineas political metaphors. *Social Research*. 1995. Vol.62. № 2. P. 299-322.

С. А. Броникова,

*Национальный университет «Киево-Могилянская академия»,
кафедра «Школа здравоохранения»*

ФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ МЕТАФОРЫ

В статье обозначена прагматика метафоры в научном дискурсе на примере терминопонятия *механизм*; раскрыт потенциал метафоры в публичном дискурсе на примере метафоры *зеркала заднего вида*; освещена сущность метафоры как нейролингвистической практики управленческого консалтинга.

Ключевые слова: метафора, научная терминосистема, публичный дискурс, управленческий консалтинг.